

Alte Drucke

Rectore Magnificentissimo Serenissimo Principe Ac Domino Domino VVilhelmo Henrico Dvce Saxoniae ... Qvaestionem: An Elector Saxoniae Johannes ...

Schmeizel, Martin

Jenae, [1718]

CAPUT II. BREVIS HISTORIAE JOHANNIS CONSTANTIS:

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-174497

illam, de Johannis Constantis inconstantia putatitia, in examen vocarem, inque gratiam eorum, quibus hæc scire interest, imposturam detegerem, denique fundamenta quibus ea nititur, rationibus atque argumentis ex genuinis Historiæ monumentis desumptis, pro virili everterem atque destruerem.

IX. Atque hæc est, Lector Benevole ac veritatis amans, occasio & argumentum hujus a me operæ, in eum scilicet finem susceptæ, ut constantissimi illius atque piissimi Electoris post mortem fama, a contumelia hostium veritatis vindicaretur, meritisque illius in Ecclesiam maximis aspersa injuria, diluatur pariter atque abstergatur. Quem laborem ut Deus T. O. M. fons ille inexhaustus omnis veritatis, felici eventu & successu secundare velit, est quod ardentibus supplico votis.

CAPUT II.

BREVIS *ἀνακεφαλαιώσις* HISTORIÆ JOHANNIS CONSTANTIS.

Argumentum.

Pietas & zelus Saxoniae Electorum ac Ducum in Religionem Evangelicam laudatur, id quod exemplo Johannis Constantis demonstratur. Cujus Nativitas, Itinera, Conjugia, Gubernatio breviter edisseruntur. Summa ejus in Religionem Evangelicam propensio, studiumque eam provehendi tam intra quam extra limites Saxoniae

Saxonia exponitur, cui accessit admiranda usque ad extremum balitum constantia & in ea perseverantia, quod pluribus demonstratur. Extrema vita, morbus, annus emortualis, sepultura breviter exponuntur. Scriptores de Historia Johannis Electoris enumerantur.

I.

Summa omnī tempore fuit Serenissimorum Saxoniae Heroum pietas, nec minores suscepti pro Religione labores, quæ summa certe Dei beneficia sunt, & Saxones Deo caros esse declarant, horumque pietatem & rerum præcipue divinarum intelligentiam magnopere commendant, hæc enim vera & unica felicitatis nostræ causâ est, & contra omnes difficultates ac pericula nos firmat atque quietur.

II. Commemorare hac opportunitate possem Saxonum in Ecclesiam pariter ac Literas merita, quibus immortalitati laudum suarum, magnum revera cumulum addiderunt, nisi nota jam & perspecta esse orbi, suisque prolixius exposita locis, cognoscerem; ratione igitur instituti JOHANNEM saltem, a perseverantia in veritatis agnitione, CONSTANTEM dictum, brevibus in memoriam revocare, piissimique hujus Electoris vitæ curriculum per transennam quasi inspicere licebit, partim ut dicendis eo major lux foerneretur, partim etiam, ut, qui destituti forsan erunt
fonti-

fontibus Historiæ Saxonica, ex hoc quem inde deduximus rivulo, haurire ea possint, quæ circa materiam substratam prænosse omnino atque pro certo habere decet, ex quibus tandem eo facilius judicari poterit, qua veritatis specie Pontificii, speciatim vero Jesuita Pragensis, affirmare possint, toties nec tamen satis laudatum Electorem brevi ante mortem, relicto Lutheranorum cœtu, ad castra Pontificiorum deflexisse.

III. Natus est JOHANNES noster *Patre* Ernesto Duce & Electore Saxoniae A. O. R. MCCCCLXIX. d. mensis Jun. XXIX. *Matre* Elisabetha, nata ex illustri Bavariæ Ducum familia; quem a Deo sibi datum filium parentes prima statim pueritia pie & honeste educandum, optimisque artibus imbuendum diligenter curarunt. Adolescens in aula Friderici III. Imp. versatus, in literis vivendi prudentia, militiaeque disciplina non parum profecit.

IV. Sublato ex rebus humanis Parente Anno MCCCCLXXXVI. Johannes cum fratre Friderico natu majore, paternas ditiones singulari concordia gubernavit, cumque & corporis robore, & animi fortitudine omnino valeret, auspiciis Imperatoris Maximiliani, primum in Pannonia contra Turcas A. MCCCCXC, deinde etiam brevi post, in Italia contra Venetos eorumque socios belli fortunam secutus est.

V. Redux

V. Redux feliciter ex Italia, ad conjugium ineundum animum adjecit suum, juncta sibi in matrimonium SOPHIA, Magni Ducis Megapolitani filia A. MD. quæ postquam A. MDIII. *Johannem Fridericum* filium & successorem patris enixa esset, XII. post partum die, relictis, quæ terrena possident, æternitati beatam reddidit animam.

VI. Ex eo tempore ultra decennium cælebs vixit laudatissimus Elector noster, usque dum A. MDXIV. secundas iniret nuptias cum MARGARETHA, *Waldemari* Principis Anhaltini gnata, ex qua duos suscepit filios *Johannem & Johannem Ernestum*, totidemque filias, *Margaretham & Mariam*; Sed neque hoc conjugium diuturnum fuit, A. enim MDXXI. Margaretha quoque in Christo pie obdormuit, post cujus obitum viduus noster mansit, usque ad finem vitæ laudabiliter a se peractæ.

VII. Sed ad Gubernationem Johannis accedo. Fratre Friderico coelibe A. MDXXV. defuncto, solus in terris & dignitatibus Electoralibus præfuit, quo regimine tria ipsum maxime memorabilia pericula exercuerunt, seditio scilicet rusticorum, certamina religionis & controversia de Electione Regis Romanorum, quæ singula, cum ad materiam præsentem haud faciant, insuper multorum opera jam exposita esse constat, missa facimus, in ea tantum intenti, quæ de beatissimi Electoris hujus pietate & constantia in veritatis Evangelicæ agnitione, a Pontificiis in dubium vocari novimus.

B

VIII. Reli-

VIII. Religioni itaque & Doctrinæ Evangelicæ, ministerio B. Lutheri in lucem productæ, studiosissimum fuisse, maximi pro eadem suscepti labores atque conamina abunde loquantur, quod laudabile studium cum aliis rebus illud imprimis etiam ostendit, dum assidue sacras literas tractaret, easque vel ipse legeret, vel si impedirent morbi, prælegi sibi curaret, insuper conciones frequenter audiret, quas sæpe integras & pœne ad verbum, raro hodie exemplo, in palimpsestos manu sua excipere consueverat.

IX. Quem igitur Deum ipse pie colebat, ei quoque aperuit portas terrarum suarum sibi subjectarum, & additum in easdem glorioso Regi patefecit, utque subditæ etiam omnes ad exemplum Domini sui veram discerent Evangelii doctrinam, visitationem Ecclesiarum prudenter instituit, qua & fideles iis præfecit pastores, & qui jam præerant, officii sui diligenter admonuit, certis insuper & honestis constitutis stipendiis, ceu pluribus legere est in *Formula Visitationis* quæ publicæ edita inter *Lutheri opera* extat *Tom. IV. Jen. Germ.*

X. Atque hæc intra fines ditionum suarum laudabili & felici successu suscepit, quanta ejus in publicis S. Rom. Imp. Comitibus, speciatim vero Spirensibus A. MDXXVI. & MDXXIX. & cum primis in Augustanis A. MDXXX. pro Religione Evangelica fuerit opera, non opus est pluribus hoc loco exponere, cum universo orbi, zelus ejus ac studium promovendi eam, satis superque constent.

XI. Hanc

XI. Hanc vero singularem pietatem laudatissimus Elector non in ipsis tantum Comitibus publice probavit, verum etiam postea, quamdiu quidem in his terris vixit, in Doctrina Augustanæ Confessionis, quam in conspectu totius Imperii Augustæ exhibuerat, constanter mansit, quo quidem defensæ religionis amore & in eadem usque ad finem vitæ perseverantia, id promeruit, ut CONSTANTIS cognomento cluat, eoque dum homines pii virtutisque amantes erunt, cohonestabitur,

XII. Quemadmodum autem ipse gloriosissimus Elector a Pontificiorum idololatria se prorsus abhorrere, toto vitæ curriculo multis maximisque exemplis demonstratum posteritati reliquit, eodem pari animo & liberos suos ac hæredes constantissime voluit esse, quam vere piam Parentis erga liberos relictos voluntatem, liquido cognoscimus ex tenore testamenti, duobus ante beatum exitum annis, a se adornati, ceu ex quibusdam excerptis infra loco debito adducendis, clarissime nobis constare poterit.

XIII. Atque hæc etsi tam clara tamque firma sint, ut nemo sanæ mentis ea in dubium vocare possit, nihilominus tamen Pontificii quidam eo progressi sunt audacia, ut contra solem meridianum insurgere non erubuerint, contententes, constantissimum illum Electorem minime fuisse constantem, verum agnitis, ut calumniantur, quibus fasciatus hactenus fuisset Lutheri erroribus, brevi ante

mortem ejurasse illius doctrinam, adeoque ad antiquæ, ut loquuntur, religionis cœtum rursus sese convertisse, quam vero lubrico hæc fabula nitatur fundamento, ex infra dicendis fiet clarissimum, cum primis vero etiam ex iis, quæ de extremis vitæ laudatissimi Electoris prænoscentia breviter nunc in medium sumus allaturi.

XIV. Ipso igitur climacterico anno, ætatis videlicet Electoris LXIII. valetudine fuit Serenissimus Princeps incertiore, quo imprimis referendum, quod urgente ex malo quodam necessitate, resectus ipsi fuerit digitus in altero pede maximus, id quod mense circiter sexto, ante ejus obitum factum esse, annales contestantur, ex quo tempore magis magisque infirma fuit valetudine, ut alternis vicibus ac diebus modo decumberet, modo circumambularet, nonnunquam etiam venationibus dolores mitigare institueret.

XV. Præcipuum vero dolorum levationem posuit in colloquiis cum liberis charissimis, cum Luthero imprimis, Pontano denique atque Lindemanno, quibus ut plurimum de fontibus Religionis, de immortalitate animæ, de majorum exemplis, & imprimis de Parente suo plusscula differebantur.

XVI. Tandem ultima in hoc mortalitatis theatro vice, decimo puta ante beatissimum excessum die, Coburgo Schvveinizium iter ingressus est, quarto a Witteberga lapide

lapide oppidum distans, eo quidem proposito ut venatione instituta, dolores mitigare posset suos, sed ut exitus edocuit sine successu, post venationem enim magis magisque pejus habere coepit, inque lethalem subito morbum incidit, donec divina sic jubente voluntate A. MDXXXII. æt. LXIII. d. 16. Aug. in agnita veritate & devota Dei invocatione, in arcē Schvveinizio adjacente, placide creatori & redemptori suo animam redderet, nemine ex liberis aut sanguine ipsi junctis, tum præsente, filium enim natu majorem Johannem Fridericum, sexto ante die, Coburgum remiserat, cum diligentissime ipsi commendasset Ecclesias, Scholas, subditosque suos, imprimis vero Academiam Wittebergensem, id quod testamento etiam biennio ante adornato, summa cura beatus Elector filiis suis injunxerat.

XVII. Morienti itaque nemo præter Lutherum, Melancthonem, aliosque aulicos præsto fuit, nemo igitur de constantia ejus in agnita veritate usque ad extremum halitum, certius testificari potuit, quam ii, quibus præsentibus beatam efflavit animam, id quod singulari nobis adversus Pontificiorum calumnias esse poterit argumento, ut suo loco demonstrabitur. Reliquiæ Wittebergam delatæ & in templo arcis pompa funebri decente, non sine ingenti omnium bonorum luctu, fuerunt reconditæ, ubi monumentum pro dignitate Personæ exstructum, curiosorum oculis adhuc ostendi solet.

XVIII. Denique cum dicente PLINIO *in Praef. Hist. Nat.* benignum & plenum ingenui pudoris sit, fateri per quos profeceris, ipsa etiam materiae substratae dignitas postulet, brevibus nunc illos in medium lubet producere Scriptores, quibus singula haecenus commemoratorum capita, accepta sunt referenda. In horum classe primum locum occupat D. LVTHERVS cujus *duas novimus Conciones funebres*, quas in exequiis pie defuncti Electoris recitavit, extant in operum suorum *Tom. V. Jen. Germ.* Idem in *Colloquiis Mensalibus* passim mentionem injicit pietatis & singularis Constantiae usque ad finem vitae Johannis Electoris, ceu evolventi indicem colloquiorum liquido constare potest. Huic jungimus PHILIP. MELANCHTHONIS *Orationem parentalem* in obitum Joh. Constantis Wittebergae habitam, qua laudes & bene merita ejus doctissime exposuit, extat in *Orationum Tom. II. num. 8.* JOH. SLEIDANVS *de statu Rel. Lib. VII. & VIII.* LAVR. LINDEMANNVS in *Oratione de Jobanne Elect. Sax.* JOH. ROSINVS in *Vita Johannis El. VIT. LVD.* a SECKENDORFF in *Hist. Luther.* JOH. SEB. MULLERVS in *Annalibus Saxonis.*

CA-